

بسمه تعالی

نام و نام خانوادگی : ابوالفضل نوروزی

موضوع : جزوه درس 13 تا 16 اجتماعی
« هشتم »

غزنویان حکومت خود را از شهر غزنین (غزنه) آغاز کردند. در زمان ضعف ساسانیان محمود غزنوی خراسان را تصرف کرد. سلطان محمود به بهانه رواج اسلام هند را تصرف کرد ولی دلیل اصلی آن طمع ثروت اندوزی بود. پس از سلطان محمود پسرش سلطان مسعود حکومت او را بدست آورد.

آیا می دانید: عباسیان به این دلیل با غزنویان رابطه ی خوبی داشتند که: آن ها میترسیدند که ناگهان پادشاهان غزنوی به فکر حمله به آن ها بیفتند و آن ها را نابود کنند.

یکی از نوادگان سلجوق به نام طغرل سلطان مسعود را شکست داد و در نیشابور بر سر تخت پادشاهی نشست. جانشین طغرل آلب ارسلان بود او همچنین برادرزاده او بود که با کمک خواجه نظام الملک

توانست رقیبان داخلی را سرکوب کند. آلب ارسلان به گرجستان و ارمنستان نیز حمله کرد.

آن در نبرد ملازگرد (کنار دریاچه وان) رومیان را شکست داد. وزیر طغرل عمیدالملک کندی بود. ملک شاه نیز پسر آلب ارسلان بود. در زمان ملک شاه اصفهان پایتخت سلجوقان بود. سلاطین سعی میکردند برای مشروعیت بخشیدن به حکومت خود و جلب نظر مردم، خود را مطیع و پشتیبان دستگاه خلافت نشان دهند.

از مهمترین مقامی که در عهد سلجوقیان بود وزارت بود. حکومت سلجوقی به کمک وزیران ایرانی به قدرت رسیدند.

خواجه نظام الملک وزیر آلب ارسلان و ملک شاه بود. یکی از وظایف مهم وزیران تنظیم رابطه سلطان با خلیفه و دیگر فرماندهان است.

مغولان اقوامی بیابانگر بودند و در سرزمین مغولستان در جنوب سیبری و شمال چین می زیستند. آب و هوای سرد و خشک منطقه باعث شده بود آن ها کوچ نشینی و دامداری را انتخاب کنند.

گروه آموزشی عصر

با افزایش جمعیت، آن‌ها ناچار شدند که قبایل کنار خود حمله کنند و وسایل آن‌ها را به غارت ببرند. چنگیز رئیس یکی از قبایل بود که همه قبایل به فرمان خود در آورد. چنگیز برای اداره‌ی بهتر مجموعه قوانینی را درست کرد و اسم آن را «یاسای چنگیز» گذاشت. آن‌ها اول به چین یورش بردند و آن‌ها را غارت کردند و بعد، از غرب مغولستان به ایران نزدیک شدند.

در زمان محمد خوارزمشاه یکی از اعضای یک کاروان مغول را به علت جاسوسی پیش حاکم شهر بردند و آن را کشتند و چنگیز به همین سبب به ایران حمله کرد. سلطان محمد خوارزم به جزیره‌ی آبسکون دریای خزر فرار کرد و همان‌جا درگذشت.

هلاکو نیز مانند مغول می‌خواست فتوحات مغول را در ایران کامل کند. هلاکو اول اسماعیلیان را در ایران نابود کرد و بهد به سراغ سرزمین‌های اسلامی دیگر رفت و همچنین خلیفه عباسی را سرنگون کرد. هلاکو پس از کشتن خلیفه حکومت ایلخانان را تأسیس کرد. در دوران فرمانروایی ایلخانان ایران از نظر سیاسی یکپارچه شده بود و حکومت‌های محلی تحت حاکمیت سلطه‌ی مغول بودند.

اروپائیان پس از جنگ های صلیبی علاقه داشتند با کشور های آسیایی و مسلمانان ارتباط برقرار کنند آخرین فرمانروای ایلخان مغول ابو سعید بود.

عوامل فروپاشی حکومت ایلخان مغول چه بود؟ پس از مرگ آخرین ایلخان هرج و مرج و جنگ های داخلی و غارت گری همه جا را فرا گرفته بود، اتحاد سیاسی از بین رفت و هریک از حکمای محلی یا مغول بر بخشی از ایران چیره شدند.

یکی از مهمترین قیام های مردمی قیام سربداران بود که از روستای باشتین در سبزوار آغاز شد. آن ها زیر نظر شیخ جوری و شیخ خلیفه بودند و آماده با هر جنگ و شورش بودند و می توانستند مقابله کنند.

قوم سربداران با شعار «سر به دار می دهیم، تن به ذلت نمی دهیم» توانستند مغول ها را از ایران بیرون کنند. قوم سربداران پس از فتح سبزوار حکومت خود را آغاز کردند. این حکومت پس از یورش تیمور از هم فرو پاشید.

گروه آموزشی عصر

تیمور از قومی بیابانگر بود که از شمال شرق ایران وارد ایران شد. پس از مرگ تیمور که دست کمی در غارت از چنگیز نداشت، پسرانش و نوادگانش هر کدام بر بخشی از ایران تسلط پیدا کردند و با یکدیگر جنگ صورت میدادند.

شاهرخ پسر تیمور توانست برتری یابد و بر بخش وسیعی چیره شود اما سرانجام با ظهور حکومت صفویان آن ها نیز از بین رفتند.

وزیرا و مغولان این مسائل را به مغولان می آموختند:

آن ها می کوشیدند که خون و خونریزی قوم بیابانگر مغول ها را مهار کنند و آن ها می خواستند مغول ها را به فرهنگ ایرانی-اسلامی آشنا کنند و راه و رسم کشورداری را به آن ها بیاموزند.

مشاور هلاکوخان خوجه نصیرالدین طوسی بود که به احترام رسید.

اقدامات خواجه نصیرالدین طوسی : به دستور هلاکوخان رصدخانه مراغه را ساختند و به همت خواجه نصیرالدین طوسی به مرکز علمی و تحقیقاتی تبدیل شد.

گروه آموزشی عصر

یکی از دانشمندان دوره مغول خواجه رشیدالدین فضل الله است که به عنوان پزشک به ایلخان راه یافت. یک نمونه از آثار آن ساخت بنای ربع رشیدی بود که در تبریز ساخته شد. این بنا خم مسجد و هم کتابخانه و... بوده است. از مهمترین کتاب این بزرگوار کتاب جامع الواریخ رشیدی است و سرنوشت امانش نداد، به دستور ایلخان مغول به قتل رسید.

وزیر غازان خان خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی بود.

سلطان محمد خدابنده جانشین غازان خان نیز همانند غازان خان علاقمند به آبادانی بود. گنبد سلطانیه مرقد سلطان محمد خدابنده است که به پیشنهاد وزیرش خواجه رشیدالدین در سلطانیه است.

شاهرخ پسر تیمور که با فرهنگ و تمدن آشنا شده بود راه پدرش را ادامه نداد و حتی بناهای زیادی در هرات، پایتخت خود درست کرد. گوهر شاد نیز همسر شاهرخ بود و به آبادانی اهمیت میداد که در کنار حرم امام رضا(ع) مسجدی ساخت که به آن مسجد گوهرشاد میگویند.

گروه آموزشی عصر